

VISOKOŠOLSKI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

MITJA SLAVINEC,^{1,2} FRANC JANŽEKOVIČ^{1,2} INPETRA CAJNKO²

Sprejeto

7. 1. 2022

Izdano

31. 3. 2022

^{1,2} Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ljubljana, Slovenija.^{1,2} Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Maribor, Slovenija.

E-pošta: mitja.slavinec@um.si; franc.janzekovic@um.si; petra.cajnko@um.si

E-pošta: mitja.slavinec@gov.si; franc.janzekovic@um.si

DOPISNI AVTOR

mitja.slavinec@um.si

Povzetek Visokošolski sistem v Republiki Sloveniji se v večji meri izvaja na javnih visokošolskih inštitucijah, kjer je šolanje brezplačno, del pa na zasebnih visokošolskih zavodih. Nekaterim izmed teh je država za določene študijske programe podelila koncesijo in ti programi so prav tako za študente brezplačni, preostali pa so plačljivi. V novembru 2021 je bil v uradnem listu objavljen razpis za podelitev dodatnih koncesij za študijske programe prve in druge stopnje, s katerimi se bo med drugim krepil tudi skladni regionalni razvoj na področju visokega šolstva. Slovenija je visokemu šolstvu v letu 2021 namenila 320,8 mio €, kar bo v naslednjem letu povečala na 354 mio €. Na področju visokega šolstva je v sklepni fazi priprava Nacionalnega programa visokega šolstva, ki nastaja vzporedno z Raziskovalno in inovacijsko strategijo Slovenije, saj sta oba dokumenta vsebinsko tesno povezana in drug drugega smiselno dopolnjujeta. Gre za ključna strateška dokumenta desetletnega razvoja visokega šolstva in spremljajoče raziskovalne dejavnosti v Sloveniji, pri katerih je prispevek univerzitetnega prostora zelo pomemben.

Ključne besede:

visoko
šolstvo,
koncesije,
Nacionalni
program
visokega
šolstva,
raziskovalna
in
inovacijska
strategija

1 Uvod

Terciarno izobraževanje v Sloveniji obsega višje strokovno izobraževanje in visokošolsko izobraževanje. Za obe področji je od leta 2012 pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Oba podsistema terciarnega izobraževanja sta med seboj povezana. Višješolsko izobraževanje v Sloveniji ureja Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI, Uradni list RS, št. 86/04 in 100/13). Izvajajo ga javne in zasebne višje strokovne šole. V letu 2016 je pristojni strokovni svet v soglasju z ministrico za izobraževanje dopolnil Izhodišča za pripravo višješolskih študijskih programov, kar bo omogočilo razvoj programov za izpopolnjevanje oziroma specializacijo, ki ne bodo dali nove stopnje izobrazbe, ampak bodo omogočali poglobljanje in razširjanje poklicnih kompetenc. Visoko šolstvo v Sloveniji ureja Zakon o visokem šolstvu (ZVis, Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ, 65/17, 175/20 – ZIUOPDVE in 57/21 – odl. US). Študij je organiziran na javnih in zasebnih univerzah in drugih visokošolskih zavodih in poteka na fakultetah, umetniških akademijah in visokih strokovnih šolah (Eurydice, 2019). Zasebne fakultete in umetniške akademije ter javne in zasebne visoke strokovne šole se lahko ustanovijo tudi kot samostojni visokošolski zavodi. Ti se lahko združujejo v skupnost visokošolskih zavodov. Pod posebnimi pogoji je dovoljena tudi ustanovitev mednarodne zveze univerz (Eurydice, 2019).

Glavne naloge visokošolskih zavodov – znanstveno razvojno raziskovanje in izobraževanje – so določene z zakonom. Strateški cilji za posamezna pet- do desetletna obdobja pa se določijo z nacionalnim programom visokega šolstva. Sprejme ga Državni zbor. Pri njegovi pripravi sodelujejo visokošolski partnerji, Strokovni svet RS za visoko šolstvo in Svet za znanost in tehnologijo RS (Eurydice, 2019).

V Resoluciji o Nacionalnem programu visokega šolstva 2001–2020 (ReNPVŠ11-20, Uradni list RS, št. 41/11), ki jo je Državni zbor sprejel maja 2011, so glavni cilji: (i) kakovost in odličnost, (ii) raznovrstnost ter dostopnost, (iii) internacionalizacija, (iv) diverzifikacija študijske strukture, (v) izdatnejše financiranje visokega šolstva.

Kakovost visokošolskih zavodov in študijskih programov se zagotavlja z akreditacijskimi postopki ter notranjo in zunanjo evalvacijo. Za akreditacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov je bila leta 2010 za te naloge ustanovljena Nacionalna agencija RS za kakovost visokega šolstva (NAKVIS). Notranja evalvacija je pa še naprej odgovornost visokošolskih zavodov (Eurydice, 2019).

2 Visokošolsko izobraževanje v Sloveniji

V študijskem letu 2020/21 je bilo v terciarno izobraževanje v Sloveniji vpisanih 82.694 študentov, kar je skoraj 8 % ali nekaj manj kot 6.000 študentov več kot v študijskem letu 2019/20. Rednih študentov je bilo 63.192, izrednih pa 19.502. Rednih študentov je bilo dobrih 7 % več, izrednih študentov pa dobrih 9 % več, kot v prejšnjem študijskem letu. V višje strokovno izobraževanje je bilo v študijskem letu 2020/21 vpisanih 10.564 študentov ali 13 % vseh študentov, v visokošolsko izobraževanje pa 87 % vseh študentov (SURS, 2021).

2.1 Število vpisanih študentov v visokošolsko izobraževanje po stopnjah in univerzah

Na dan 30.10.2021 je bilo na vseh treh stopnjah v Sloveniji vpisanih 70.019 študentov. Rednih študentov je bilo 55.439, izrednih pa 14.580. Največ študentov je bilo vpisanih v visokošolsko univerzitetno izobraževanje (nekaj več kot 23.100) in visokošolsko strokovno izobraževanje (nekaj več kot 21.500). Najmanj študentov je bilo vpisanih v enovito magistrsko izobraževanje (nekaj več kot 4.600) in doktorsko izobraževanje (nekaj več kot 3.400).

Na dan 30.10.2021 je bilo na vseh treh stopnjah v Sloveniji največ študentov vpisanih na Univerzo v Ljubljani (nekaj več kot 38.400) in na Univerzo v Mariboru (nekaj več kot 14.000). Sledijo vpisi na zasebne Visokošolske zavode (nekaj več kot 9.200). Najmanj študentov je bilo vpisanih na Novo Univerzo (nekaj več kot 1.000) in na Univerzo v Novi Gorici (nekaj več kot 300).

Tabela 1: Število študentov po univerzah na dan 30.10.2021

Visokošolski zavod	Število vpisanih študentov
Nova univerza	1.001
Univerza na Primorskem	5.804
Univerza v Ljubljani	38.449
Univerza v Mariboru	14.074
Univerza v Novem mestu	1.034
Univerza v Novi Gorici	371
zasebni VZ	9.286
Skupna vsota	70.019

Med vsemi študenti visokošolskega sistema izobraževanja na dan 30.10.2021 je bilo približno 7.700 ali malo več kot 11 % mobilnih študentov, tj. študentov s stalnim prebivališčem v tujini. Prihajali so iz 132 različnih držav. Podobno kot v prejšnjih študijskih letih jih je bilo večina iz držav bivše Jugoslavije, in sicer 60 %, 28 % iz držav EU, 12 % pa iz drugih držav. Največ jih je bilo iz Bosne in Hercegovine, Severne Makedonije in Srbije.

Na Univerzi v Mariboru je bilo v študijskem letu 2020/2021 na dodiplomskem študiju skupno vpisanih 876 tujcev, od tega je bilo 822 kandidatov vpisanih na redne študijske programe in 54 na izredne študijske programe. V primerjavi s študijskim letom 2019/2020 se je število vpisanih tujih študentov na dodiplomskem študiju povečalo za 40,2 %. Na rednih študijskih programih se je število vpisanih tujih študentov povečalo za 38,9 %, na izrednih študijskih programih pa se je število vpisanih tujih študentov povečalo za 63,6 % (VPIS UM, 2020).

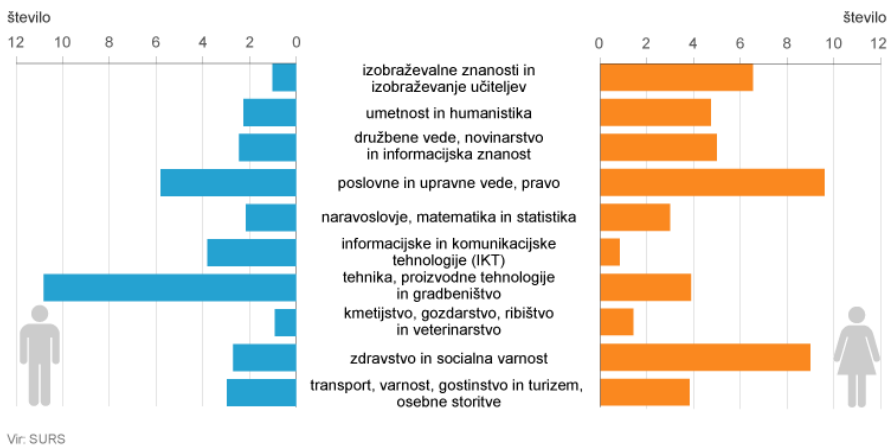
Tabela 2: Vpisani tuji in Slovenci brez slovenskega državljanstva na dodiplomskem študiju visokošolskih zavodov Univerze v Mariboru v študijskih letih 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 (vsi letniki)

Visokošolski zavod UM	2018/2019			2019/2020			2020/2021		
	redni	izredni	skupaj	redni	izredni	skupaj	redni	izredni	skupaj
EPF	57	1	58	78	2	80	109	2	111
FERI	106	0	106	151	0	151	180	0	180
FE	29	0	29	62	0	62	63	0	63
FGPA	19	0	19	55	0	55	67	0	67
FKBV	5	0	5	3	0	3	6	0	6
FKKT	11	0	11	15	0	15	18	0	18
FNM	9	0	9	14	0	14	19	0	19
FOV	14	1	15	29	5	34	69	5	74
FL	26	0	26	50	1	51	69	2	71
FT	14	11	25	29	14	43	54	32	86
FVV	11	2	13	15	2	17	30	3	33
FS	16	1	17	6	2	8	14	1	15
FF	13	0	13	17	0	17	31	0	31
GING	0	0	0	6	0	6	22	0	22
FERI in FS	3	0	3	9	0	9	6	0	6
MF	11	0	11	10	0	10	9	0	9
PEF	2	0	2	1	0	1	2	1	3
PF	11	1	12	22	1	23	31	1	32
FZV	17	6	23	19	7	26	23	7	30
Skupaj	374	23	397	592	33	625	822	54	876

2.2 Število vpisanih študentov v terciarno izobraževanje ločeno po študijskem področju (Klasius P16) in spolu

V študijskem letu 2020/21 je bilo v terciarnem izobraževanju največ študentov vpisanih v študijske programe s področja: (i) Poslovne in upravne vede, pravo (nekaj več kot 15.400 oziroma 19%), (ii) Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo (nekaj več kot 14.700 oziroma 18%) ter področja (iii) Zdravstvo in socialna varnost (dobrih 11.700 oziroma 14%). Najmanj študentov je bilo vpisanih v programe s področja Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in veterinarstvo (približno 2.300 ali 3 %) (SURS, 2021).

Med študenti in študentkami, vpisanimi v terciarno izobraževanje v študijskem letu 2020/21, je bilo približno 42% moških in 58% žensk. S Slike 1 je moč razbrati, da se študentke raje odločajo za druga študijska področja kot študenti.

Slika 1: Študenti terciarnega izobraževanja (v 1.000) po področju izobraževanje (KLASIUS-P-16) in spolu, za študijsko leto 2020/2021

Vir: SURS

Kot vidimo, je delež študentk bil največji v študijskih programih s področja Izobraževalne znanosti in izobraževanje učiteljev (87 % žensk), drugi največji pa je bil v študijskih programih s področja Zdravstvo in socialna varnost (77 % žensk). Delež študentov je bil največji v študijskih programih s področja Informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) (82 % moških), drugi največji pa v študijskih programih s področja Tehnika, proizvodne tehnologije in gradbeništvo (74 % moških). Še najenakomerneje so bile študentke in študenti zastopani v študijskih programih s področja Naravoslovje, matematika in statistika (42 % moških in 58 % žensk) ter Transport, varnost, gostinstvo in turizem, osebne storitve (44 % moških in 56 % žensk) (SURs, 2021). Lahko povzamemo, da se največ študentk odloča za študijske programe izobraževalnih znanosti. Največ študentov pa za študijske programe s področja IKT.

2.3 Število visokošolskih zavodov, zaposlenih in študijskih programov v Sloveniji

V Sloveniji imamo 31 visokošolskih zavodov, od tega: (i) 5 Univerz (3 javne: Univerza v Ljubljani; Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem ter 2 zasebni: Univerza v Novi Gorici in Univerza v Novem mestu), (ii) 13 Javnih in koncesioniranih samostojnih visokošolskih zavodov in (iii) 13 Zasebnih nekoncesioniranih samostojnih visokošolskih zavodov. Med javne in koncesionirane samostojne visokošolske zavode spada 5 fakultet in 8 visokih šol. Med nekoncesionirane zasebne samostojne visokošolske zavode spada 5 fakultet, 7 visokih šol, 1 šola in 1 središče (Wikipedija, 2021 in MIZS, 2021). V študijskem letu 2020/21 je bilo v visokošolskih zavodih zaposlenih 5.092 vseh strokovnih delavcev, kar je za 1,4 % manj kot v prejšnjem študijskem letu. Moških je bilo nekoliko več (53,8 %) kot žensk (46,2 %) (SURS, 2021a in SiStat, 2021).

Tabela 3: Število zaposlenih na Visokošolskih zavodih

	akademsko leto 2019/2020			akademsko leto 2020/2021		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
visokošolski zavodi	5.166	2.807	2.359	5.092	2.738	2.354
visokošolski učitelji	2.828	1.623	1.205	2.969	1.678	1.291
visokošolski sodelavci	2.015	999	1.016	1.867	914	953
znanstveni delavci	323	185	138	256	146	110

Število študijskih programov po posameznih stopnjah in visokošolskih zavodih predstavljamo v naslednji tabeli.

Tabela 4: Število študijskih programov na Visokošolskih zavodih

visokošolski zavod	prva stopnja (I.)		druga stopnja (II.)		tretja stopnja (III.)	skupaj
	UNI	VS	eMAG	MAG	DR	
študijsko leto 2010/2011						
javni VŠZ	193	65	8	126	60	452
zasebni VŠZ (koncesija)	8	12	0	8	0	28
zasebni VŠZ	1	22	0	21	17	61
skupna vsota	202	99	8	155	77	541
študijsko leto 2020/2011						
javni VŠZ	205	69	9	293	94	670
zasebni VŠZ (koncesija)	8	12	0	8	0	28
zasebni VŠZ	3	53	0	61	35	152
skupna vsota	216	134	9	362	129	850

Iz tabele 4 lahko razberemo, da je v Sloveniji razpisanih 850 različnih študijskih programov. Določeni programi so zelo specifični. Razlog za to je, da je zakonodaja v preteklosti zahtevala, da ima vsaka diploma, svoj program. Sedaj, z novo zakonodajo je to urejeno in usklajeno. Kot primer navajamo, da so na Fakulteti za naravoslovje in matematiko UM zato razpisali študijski program Predmetni učitelj, so pa znotraj tega programa napravili različne usmeritve (za fiziko, matematiko, biologijo, kemijo, proizvodno tehnično vzgojo in računalništvo).

V novembru 2021 je bil v Uradnem listu objavljen razpis za podelitev dodatnih koncesij za študijske programe prve in druge stopnje, s katerimi se bo med drugim krepil tudi skladni regionalni razvoj na področju visokega šolstva. Na 1. stopnji gre za naslednje študijske programe: (i) Socialna gerontologija, (ii) Zdravstvena nega, (iii) Mediji in novinarstvo, (iv) Sodobno proizvodno inženirstvo, (v) Digitalna umetnost in praksa, (vi) Upravljanje z okoljem in (vii) Management transportne logistike. Na 2. stopnji gre za naslednje študijske programe: (i) Varstvo okolja in ekotehnologija,

(ii) Mediji in novinarstvo, (iii) Management pametnih mest in (iv) Tehnologijo polimerov.

3 Zaključki

Slovenija je leta 2017 namenila terciarnemu izobraževanju 2,1% celotnih vladnih izdatkov in se je s tem uvrščala pod povprečje EU-23 (2,6%). Terciarnemu izobraževanju je enakega leta namenjala nadpovprečni delež vladnih izdatkov Danska (4,8%), podpovprečni delež pa Italija (1,5%).

Država v zadnjih letih povečuje sredstva, namenjena študijski dejavnosti. V letu 2021 je bilo za to namenjenih 320,8 milijona evrov, v letu 2022 pa se bodo sredstva še povečala, tako da bo za študijsko dejavnost namenjenih 354 milijonov evrov. Namen financiranja visokošolskega študija je kakovostno in učinkovito izobraževanje ter čim boljše uresničevanje ciljev študijskih programov. Denarna sredstva za študijsko dejavnost zagotavlja Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport javnim visokošolskim zavodom in visokošolskim zavodom s koncesijo.

Javnim visokošolskim zavodom je bilo v letu 2021 namenjenih 308,3 milijona evrov oziroma 96,1% vseh sredstev. Od tega je največ sredstev prejela Univerza v Ljubljani (68,3%), sledila ji je Univerza v Mariboru (21,6%). Med tem ko je bilo visokošolskim zavodom s koncesijo namenjenih 12,5 milijonov evrov, kar predstavlja 3,9% sredstev.

Tem sredstvom je treba dodati tudi številne druge transferje, ki jih država namenja študentom, kot so npr. subvencije za študentsko prehrano, javne prevoze in podobno, kar Slovenjo dodatno krepi na lestvici študentom prijazne družbe.

Literatura

- Eurydice. (2019). *Višje šolstvo in visoko šolstvo*. Pridobljeno s https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-77_sl#Vi%C5%A1je%20in%20visoko%20%C5%A1olstvo
- SURS. (2021). *Vpis študentov v višješolsko in visokošolsko izobraževanje*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9537>
- VPIS UM. (2020). *Analiza prijave in vpisa v dodiplomske in enovite magistrske študijske programe na Univerzi v Mariboru v študijskem letu 2020/2021*. Pridobljeno s

- https://www.um.si/vpis/Dokumenti%20novic/Analiza%20prijave%20in%20vpisa_2020_2021_finale_2.pdf
- Wikipedija. (2021). *Visokošolsko izobraževanje v Sloveniji*. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Visoko%C5%A1olsko_izobra%C5%BEevanje_v_Sloveniji
- MIZS. (2021). eVŠ evidenca visokošolskih zavodov in študijskih programov. Pridobljeno s <https://www.gov.si/teme/evs-evidenca-visokosolskih-zavodov-in-studijskih-programov/>
- SURS. (2021a). *Zaposleni v formalnem izobraževanju, Slovenija, šolsko leto 2020/2021*. Pridobljeno s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9632>
- SiStat. (2021). *Pedagoško osebje na visokošolskih in višješolskih zavodih, zaposleno s pogodbo o zaposlitvi s polnim, ali z delovnim časom krajšim od polnega, po spolu, delovnem mestu in delovnem času, Slovenija, letno*. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0953708S.px/>